

8. LA SANITAT I L'ESCOLA

JOSEP MARTÍ I VALLS, metge
(Barcelona)

Parlar avui i aquí de Sanitat Escolar és difícil perquè aquest és un tema poc estudiat i sobretot poc posat en pràctica per a poder-ne treure unes conclusions vàlides. Serà feina dels tècnics sanitaris conjuntament amb els ensenyants i la resta de la població d'anar elaborant i sobretot portant a la pràctica el que ha d'ésser la futura sanitat a les escoles.

Entenem per Sanitat Escolar les funcions següents (1, 2, 3):

- El control de la higiene i condicions sanitàries, i el control del règim d'alimentació dels centres d'ensenyança.
- La medicina preventiva tant dels escolars com dels ensenyants.
- L'assistència sanitària a la població escolar.
- La recapta de dades estadístiques de morbiditat en la població infantil.
- L'aprofitament de l'estructura educativa per a la promoció de la salut mitjançant l'educació sanitària i sexual.

Fins fa molt poc temps la sanitat escolar depenia en el nostre país de diversos organismes (2):

- Inspecció Mèdico-Escolar de l'Estat.
 - Inspecció d'Ensenyança mitjana de l'Estat (metges 2 hores en Centres estatals).
 - Dispensaris Universitaris.
 - Serveis Sanitaris locals (metges titulats municipi).
 - Serveis Sanitaris de la Seguretat Social (assegurança escolar i pares afiliats).
 - Serveis de Sanitat Nacional (epidèmies i campanyes de vacunació)
- (actualment amb el «Reglament provisional de Sanitat Escolar» del 31 d'octubre de 1975 sembla que passa a dependre exclusivament del Ministeri d'Educació i Ciència, cosa que està en contradicció amb les directrius per a la Reforma Sanitària que té plantejada el Govern).

Però malgrat tots aquests organismes, sabem que la Sanitat Escolar no ha funcionat, s'ha quedat en unes simples, i molts cops dubtoses, revisions mèdiques, en la majoria de casos a càrrec d'organismes privats, i en un mínim servei d'assistència mèdica a càrrec del «seguro escolar».

Creiem que no ha funcionat per dos motius bàsics: primer, per la pròpia dispersió de responsabilitats entre els diversos organismes que han de portar aquest camp de la Sanitat; i segon, pel propi concepte restringit que de la Sanitat ha tingut l'Administració del país (molt coherent per altra banda amb el sistema sòcio-econòmic en què vivim). S'ha entès Sanitat igual a Medicina i aquesta igual a curació de la malaltia aguda; tot altre tipus de funció sanitària no era rendible a curt termini. (Pensem que la nostra única «sanitat» avui és la Seguretat Social, i tots sabem quins serveis es limita a donar i la qualitat d'aquests serveis.)

Per a comprendre la importància que té la Sanitat Escolar i assolir que aquesta funcioni bé, cal tenir ben clar que la Sanitat en general és un Servei Públic de promoció de la Salut (i no només la lluita contra la malaltia).

Que la Sanitat és en igualtat d'importància com a defensa de la salut (4, 5):

- Educació sanitària.
- Higiene.
- Prevenció.
- Assistència.
- Rehabilitació i reinserció social.
- Investigació.

I que tots aquests serveis de salut han d'estar unificats i integrats en un mateix organisme (6) que planifiqui i normalitzi tota la sanitat del país.

Però l'organisme directament responsable dels serveis de salut a les escoles ha d'ésser l'hospital (7, 8, 9, 10).

Cada hospital ha de donar tots els serveis de salut de la seva zona d'influència (comarca si es tracta d'hospital comarcal, municipi o districte municipal a les grans ciutats) sigui directament o bé a través de dispensaris (unitats d'assistència bàsica (11)), dependents i íntimament vinculats a l'hospital; aquestes unitats d'assistència, a més, poden ésser especialitzades:

- Sanitat materno-infantil.
- Sanitat escolar.
- Sanitat laboral.
- Sanitat geriàtrica.

cobrint d'aquesta manera tota la població en les diferents etapes de la vida (12), en la zona d'influència de l'hospital.

La sanitat escolar, doncs, portada per aquest hospital i més directament per la unitat dedicada específicament a aquesta tasca, ha de donar tots els serveis de salut a la població infantil. Si tenim en compte que a Catalunya aquesta població és quasi d'un milió de persones i les especials característiques d'aquestes, com a organismes en creixement i formació,

veurem la importància d'una correcta sanitat escolar per al futur de la salut de tota la població.

L'hospital i el personal dedicat a sanitat escolar han d'ésser responsables de:

- *La Higiene* i condicions de seguretat de les escoles, prevenció dels accidents, programes d'esports i higiene mental, com també del control del règim d'alimentació.
- *La Prevenció*, que fonamentalment vol dir campanyes de vacunació i revisions mèdiques periòdiques; cal remarcar molt la importància de la continuïtat d'aquestes, que ens donaran l'evolució del nen i ens serviran per a futurs processos patològics. Tota aquesta evolució ha de quedar reflectida en les Fitxes Sanitàries Escolars on han de constar els antecedents familiars i patològics del nen des del naixement, les vacunacions, les anotacions de les revisions periòdiques i les diferents malalties de l'edat escolar. Aquestes fitxes serviran d'una banda per a recollir dades estadístiques de morbiditat i poder planificar millor contra què hem de lluitar (1) (pensem que segurament avui han cedit importància les malalties infecto-contagioses i potser hauríem de lluitar amb més energia contra els accidents infantils i els trastorns psíquics) i d'altra banda seran d'una gran utilitat en el cas d'haver de passar el nen a l'hospital per a diagnosticar o tractar un procés patològic important, puix que passarem amb ell la Fitxa Sanitària amb tota l'evolució del pacient fins aleshores.
- *L'assistència i curació de tota la patologia escolar*. És absurd de separar, com s'ha fet fins ara, la prevenció de l'assistència i cura; creiem que és duplicar feines i persones i deslligar un procés sanitari que està íntimament relacionat, i per tant els mateixos responsables del que hem dit fins ara són els qui han de portar l'assistència de la patologia escolar, ja sigui en règim ambulatori o ingressat a l'hospital, que serà l'òrgan rector d'aquesta Sanitat Escolar.
- *L'educació sanitària* serà una altra de les funcions de la Sanitat Escolar, fins ara quasi desconeguda en molts països o no sistematitzada, i de gran importància per a la promoció de la salut (13) (14).

Si educació vol dir poder i responsabilitat, la persona no pot ser responsable de la seva salut i no pot tenir poder sobre la malaltia sense aquesta educació. L'educació sanitària és la base de tota prevenció i la base també perquè el procés d'assistència de la malaltia sigui lliure i no alienat per aquesta o pel propi metge.

D'altra banda és indubtable que la millor edat per a sentar les bases d'una educació sanitària és l'edat escolar i dins l'estructura educativa de l'escola, educació que creiem que haurà d'ésser fonamentalment activa i molt relacionada amb l'exemple, hàbits i costums dins la pròpia escola.

De tota manera està molt per elaborar avui encara un programa d'educació sanitària i serà feina a fer entre tots, tècnics sanitaris, tècnics en ensenyança i la resta de la població.

Però perquè tot el que hem dit fins aquí sigui possible cal que la voluntat popular pugui expressar-se i realitzar-ho (15), cal doncs la democràcia per a poder passar d'un concepte de la sanitat com a negoci rendible i de la medicina com un article més de consum, a una sanitat entesa com a servei públic, que defensi realment el dret a la salut de tots els ciutadans. Però és que a més la participació de tota la població en el control i gestió de la Sanitat és una garantia d'eficàcia tècnica (13) (16); per tal que els Serveis de Salut funcionin correctament, cal el control d'aquests pels tècnics sanitaris i la població, i serà aquesta participació la millor manera de responsabilitzar l'individu en la seva salut i la de la comunitat, essent alhora la primera mesura d'una correcta educació sanitària.

BIBLIOGRAFIA

1. VALTUEÑA, O.: «La O. M. S. se reúne en torno a la Medicina Escolar», *Tribuna Médica*, 641, 642, 643, gener 1976.
2. COMISIÓN INTERMINISTERIAL PARA LA REFORMA SANITARIA: «Informe al Gobierno», *Tribuna Médica*, extret núm. 619, agost 1975.
3. REGLAMENTO PROVISIONAL DE LA SANIDAD ESCOLAR: *Tribuna Médica*, extret número 635, novembre 1975.
4. ACARÍN, N., ESPASA, R., PARDELL, H., SANS, C., SOLER I SABARÍS, F., VERGÉS, J.: «La sanidad hoy», Ed. Avance, Barcelona, 1975.
5. ACARÍN, N., ESPASA, R., SANS, C., VERGÉS, J.: «La salud, un dret social. Per una alternativa sanitària», *Serra d'Or*, gener 1976.
6. ACARÍN, N.: «Servicio Nacional de Salud y Socialización de la Medicina», *Tele/Exprés*, 19 maig 1976.
7. BAROLOMÉ, F.: «La función de medicina preventiva extrahospitalaria del hospital», *Annals de Medicina*, LXII, 6, 1976.
8. Díez, P.: «El hospital como centro de salud», Curso sobre sociología médica, Universitat Autònoma, Barcelona, 1973.
9. GARCÍA CABALLERO, C.: «La planificación de la salud», *Cuadernos para el Diálogo*, extra XX, 1970.
10. ACARÍN, N.: «Apuntes para una política sanitaria de los barrios», *Athena*, núm. 33, 1975.
11. ESPASA, R.: «La asistencia extrahospitalaria», *Tele/Exprés*.
12. RODRÍGUEZ ALONSO, B.: «Esquema de una organización clínica preventiva en las grandes ciudades», *Anales de Medicina y Cirugía*, LII, 227, 1972.
13. VALTUEÑA, J. A.: «El ciudadano indefenso y la educación para la salud», *Cuadernos para el Diálogo*, extra XLVI, 1975.
14. LARIMORE, GRANVILLE, ROSENSTOCK, IRUINS «Educación sanitaria y ciencias sociales, en medicina preventiva», Ed. Interamericana, S. A., Mèxic, 1966.
15. ACARÍN, N.: «La salud y la voluntad popular», *Tele/Exprés*, 28 gener 1976.
16. «Medicina preventiva e partecipazione», Ed. Sindicale, Roma.